

| ประเด็นการเมือง ฉบับที่ E21                  | 4 เม.ย. 68                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | วิทยาลัยการทัพบก |
|----------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|
| ประเด็น กระบวนการและกลไกต่อต้านการคอร์รัปชัน | กระบวนการและกลไกต่อต้านการคอร์รัปชัน: ประเทศไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                  |
| ประเด็นสำคัญ                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- กลไกและองค์กรต่อต้านคอร์รัปชันของไทย</li> <li>- ปรากฏการณ์คอร์รัปชันในสังคมไทย: จากโครงสร้างสู่ค่านิยม</li> <li>- กรณีศึกษา: โศกนาฏกรรมตึกถล่มจากแผ่นดินไหว</li> <li>- ความท้าทายของการได้มาซึ่งกรรมการองค์กรอิสระ</li> <li>- การต่อต้านการทุจริตเชิงนโยบายและการเมือง</li> <li>- การเปลี่ยนแปลงค่านิยม "ใครๆ เขาก็ทำกัน"</li> <li>- ส่ววัฒนธรรมแห่งความซื่อสัตย์</li> <li>- แนวทางการป้องกันคอร์รัปชันในระยะยาว</li> <li>- แนวโน้มบทบาททางการเมืองในการต่อต้านคอร์รัปชัน</li> </ul> |                  |



## กระบวนการและกลไกต่อต้านการคอร์รัปชันในประเทศไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน

ประเทศไทยได้พัฒนากระบวนการ องค์กร และกิจกรรมในการต่อต้านคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ท่ามกลางกระแสการเรียกร้องธรรมาภิบาลและความโปร่งใสที่เพิ่มมากขึ้นจากประชาชน กลไกเหล่านี้ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงผ่านการปฏิรูปทางกฎหมายและการสร้างองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตยังคงเป็นที่ถกเถียงในสังคม โดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของระบบธรรมาภิบาล บทความนี้จะวิเคราะห์กระบวนการและกลไกต่อต้านการคอร์รัปชันในประเทศไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน รวมถึงปัญหาและความท้าทายต่างๆ

### กลไกและองค์กรต่อต้านคอร์รัปชันของไทย

ประเทศไทยได้พัฒนาระบบต่อต้านคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหลังรัฐธรรมนูญปี 2540 ที่มุ่งเน้นการสร้างธรรมาภิบาลในระบบราชการ องค์กรและกลไกหลักประกอบด้วย คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่ไต่สวนเจ้าหน้าที่รัฐตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินของนักการเมืองและข้าราชการระดับสูง และกำหนดมาตรการป้องกันการทุจริต สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) เป็นหน่วยงานที่ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ บัญชี การเงิน และการปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นด่านแรกในการตรวจพบความผิดปกติก่อนส่งต่อไปให้ ป.ป.ช. ผู้ตรวจการแผ่นดินเดิมมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและรับเรื่องร้องเรียน แต่ปัจจุบันบทบาทถูกลดทอนลงมาก คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) ดูแลการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่ใช่

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือข้าราชการระดับสูง ช่วยแบ่งเบาภาระของ ป.ป.ช. องค์การภาคเอกชนและประชาสังคม ทำการตรวจสอบ ผลักดันนโยบาย และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการทุจริต คณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัด หน่วยงานที่สอดส่องการบริหารงานของหน่วยงานรัฐในระดับจังหวัด แต่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและอำนาจหน้าที่ แม้จะมีหลายองค์กรและกลไก แต่ยังพบข้อจำกัดด้านความเป็นอิสระ การทับซ้อนของอำนาจหน้าที่ และการแทรกแซงทางการเมือง ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการต่อต้านคอร์รัปชัน

### ปรากฏการณ์คอร์รัปชันในสังคมไทย: จากโครงสร้างสู่ค่านิยม

การคอร์รัปชันในสังคมไทยปรากฏในหลากหลายรูปแบบและแทรกซึมอยู่ในเกือบทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงระดับปฏิบัติการ ประเด็นสำคัญที่น่าเป็นห่วงคือการที่สังคมไทยมีค่านิยมที่ยอมรับการคอร์รัปชันในบางบริบท ดังจะเห็นได้จากวลีที่ว่า **"ใครๆ เขาก็ทำกัน"** ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติในสังคม ค่านิยมเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการเอื้อให้เกิดการคอร์รัปชันเชิงระบบที่ยากต่อการแก้ไข



ปรากฏการณ์ **"ไทยเทา"** สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะคลุมเครือระหว่างสิ่งที่ถูกและผิด ระหว่างความชอบธรรมและไม่ชอบธรรม อันเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมไทยที่ทำให้การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันเป็นไปได้ยาก สถานการณ์ดังกล่าวปรากฏชัดในกรณีการทุจริตการสอบเข้ารับราชการตุลาการ ที่มีการรั่วไหลของข้อสอบและการเอื้อประโยชน์ให้กับบุคคลบางกลุ่ม แม้แต่ในองค์กรที่ควรเป็นแบบอย่างด้านความยุติธรรมอย่างศาลก็ยังพบการทุจริต **ในระดับการเมือง** การทุจริตเชิงนโยบายเป็นประเด็นที่น่าห่วงอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการใช้งบประมาณแผ่นดินเพื่อหาเสียงหรือสร้างฐานคะแนนนิยม ผ่านโครงการประชานิยมต่างๆ ที่อาจไม่คำนึงถึงความคุ้มค่าและความยั่งยืนทางการคลัง ลักษณะของการทุจริตเชิงนโยบายนี้มักแฝงตัวในรูปแบบที่ดูเหมือนถูกกฎหมาย แต่แท้จริงแล้วเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้องหรือกลุ่มทุนที่สนับสนุนทางการเมือง

### กรณีศึกษา: โศกนาฏกรรมตึกถล่มจากแผ่นดินไหว

เหตุการณ์แผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและส่งผลให้อาคารหลายแห่งเกิดความเสียหายหรือพังถล่มได้นำมาสู่การตั้งคำถามถึง “มาตรฐานการก่อสร้างและการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคาร” โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อแผ่นดินไหว เมื่อเกิดภัยพิบัติ **คำถามแรกที่เกิดขึ้นในใจของสาธารณชนมักเกี่ยวข้องกับ การทุจริตคอร์รัปชัน** ไม่ว่าจะเป็นการลดต้นทุนโดยใช้วัสดุที่ไม่ได้มาตรฐาน การขาดการตรวจสอบที่เข้มงวด หรือการติดสินบนเจ้าหน้าที่เพื่อให้ผ่านการตรวจสอบโดยมิชอบ

โศกนาฏกรรมนี้ไม่ได้เป็นเพียงผลพวงของภัยธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังเป็นผลมาจากความไม่รัดกุมในการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารและมาตรฐานการก่อสร้างที่รองรับแรงสั่นสะเทือนจากแผ่นดินไหว การศึกษาจากหลายประเทศพบว่า ความเสียหายจากแผ่นดินไหวมักเกิดรุนแรงมากขึ้นในพื้นที่ที่มีการคอร์รัปชันสูง เนื่องจากการละเว้นการปฏิบัติตามมาตรฐานการก่อสร้างที่กำหนดไว้



กรณีศึกษาในอดีตทั้งเหตุการณ์ไฟไหม้อาคารซานติก้าผับ เหตุการณ์ตึกถล่มในจังหวัดปทุมธานี และกรณีความเสียหายของอาคารสาธารณะหลังพายุฝนรุนแรง ล้วนเป็นหลักฐานชี้ชัดถึงการขาดความรัดกุมในการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยสาธารณะ ผลการสอบสวนในหลายกรณีพบว่า มีการฝ่าฝืนกฎหมายควบคุมอาคารและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ แต่กลไกการตรวจสอบที่มีอยู่ไม่สามารถป้องกันหรือตรวจจับการกระทำดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

### ความท้าทายของการได้มาซึ่งกรรมการองค์กรอิสระ

กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการในองค์กรอิสระเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการต่อต้านคอร์รัปชัน ปัจจุบันการได้มาซึ่งกรรมการในองค์กรอิสระต้องผ่านกระบวนการสรรหาและต้องได้รับความเห็นชอบจากนักกฎหมายในสภา ซึ่งอาจนำไปสู่การแทรกแซงทางการเมืองและการตั้งคำถามถึงความเป็นอิสระอย่างแท้จริง

การเปลี่ยนแปลงจากผู้ตรวจการแผ่นดินในอดีตสู่อำนาจการตรวจสอบคอร์รัปชันในปัจจุบันเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจของการปรับเปลี่ยนบทบาทองค์กรตรวจสอบในประเทศไทย ในอดีตผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็นผู้ตรวจการแผ่นดิน) ถูกจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยมีเจตนารมณ์ให้เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ในช่วงแรกผู้ตรวจการแผ่นดิน มีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ โดยเฉพาะการละเลยการปฏิบัติหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการคอร์รัปชันเชิงโครงสร้าง ผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถสอบสวนและเสนอแนะการแก้ไขกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ที่ไม่เป็นธรรมหรือสร้างภาระเกินสมควรแก่ประชาชน



อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันบทบาทของผู้ตรวจการแผ่นดินได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะภายหลังการปฏิรูปการเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายครั้งในประเทศไทย อำนาจในการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันได้ถูกจำกัดลงและถูกโอนไปให้กับองค์กรอื่น เช่น ป.ป.ช. และ ป.ป.ท.

### การต่อต้านการทุจริตเชิงนโยบายและการเมือง

การทุจริตเชิงนโยบาย เป็นรูปแบบของคอร์รัปชันที่ซับซ้อนและยากต่อการตรวจจับ เนื่องจากมักแฝงอยู่ในนโยบายสาธารณะที่ดูเหมือนจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน แต่แท้จริงแล้วอาจมีเจตนาแอบแฝงในการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มทุนหรือพวกพ้อง กรณีศึกษาที่เห็นได้ชัด คือ การใช้งบประมาณแผ่นดินเพื่อหาเสียงผ่านนโยบายประชานิยม โดยไม่คำนึงถึงความยั่งยืนทางการคลังและผลกระทบระยะยาว

**การทุจริตในกระบวนการยุติธรรม** เป็นอีกประเด็นที่น่าเป็นห่วง ดังจะเห็นได้จากกรณีการทุจริตในการสอบคัดเลือกการทุจริตการสอบตุลาการประจำศาลปกครองชั้นต้น ที่มีการละเมิดระเบียบการสอบถูกพบเมื่อนายตำรวจยศพันตำรวจเอกลักลอบนำเอกสารเข้าห้องสอบ ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนประกาศ ก.ศป. อย่างชัดเจน นักงานศาลปกครองยืนยันถึงความรัดกุมของกระบวนการออกข้อสอบที่มีการควบคุมอย่างเข้มงวด ทั้งการออกข้อสอบในวันสอบเท่านั้น การจำกัดการเคลื่อนไหวของผู้ออกข้อสอบและเจ้าหน้าที่ และการตัดการสื่อสารทุกช่องทาง มาตรการเหล่านี้สะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมและความเสมอภาคในกระบวนการคัดเลือก

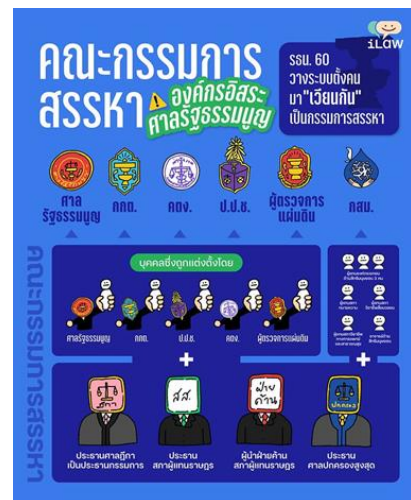
### การเปลี่ยนแปลงค่านิยม "ใครๆ เขาก็ทำกัน" สู่วัฒนธรรมแห่งความซื่อสัตย์

หนึ่งในรากฐานสำคัญของปัญหาคอร์รัปชันในสังคมไทยคือค่านิยมและวัฒนธรรมที่ยอมรับการทุจริตคอร์รัปชันในบางบริบท วลีที่ว่า "ใครๆ เขาก็ทำกัน" สะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับและความเคยชินต่อการทุจริตคอร์รัปชัน ค่านิยมเหล่านี้ได้ฝังรากลึกในสังคมไทยผ่านการหล่อหลอมทางสังคมและการประนีประนอมกับการทุจริตในชีวิตประจำวัน การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์และความโปร่งใสตั้งแต่เยาว์วัยผ่านระบบการศึกษา การสร้างแบบอย่างที่ดีจากผู้นำและบุคคลสาธารณะ และการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่ไม่ยอมรับการทุจริตคอร์รัปชันในทุกรูปแบบ

### แนวทางการป้องกันคอร์รัปชันในระยะยาว

การป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในระยะยาว จำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูปเชิงโครงสร้างและการสร้างวัฒนธรรมแห่งความโปร่งใส ดังนี้ การปฏิรูปกระบวนการได้มาซึ่งกรรมการองค์กรอิสระ โดยส่งเสริมให้มีความโปร่งใส ปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง และมีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคมมากขึ้น การสร้างกลไกป้องกันการทุจริตเชิงนโยบาย โดยเพิ่มกระบวนการตรวจสอบความคุ้มค่าและผลกระทบของนโยบายสาธารณะ รวมถึงการเปิดเผยข้อมูล การใช้งบประมาณอย่างละเอียดและเข้าถึงได้ง่าย การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรตรวจสอบระดับท้องถิ่น โดยพัฒนาศักยภาพและทรัพยากรให้กับคณะกรรมการธรรมาภิบาล

จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การปฏิรูประบบการสอบคัดเลือกเข้ารับราชการและการแต่งตั้ง โดยเน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการกำกับดูแลจากหลายภาคส่วน การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการตรวจสอบ เช่น การพัฒนาระบบฐานข้อมูลออนไลน์ การใช้ AI และ Big Data ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านคอร์รัปชัน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและสื่อมวลชน ในการตรวจสอบและเฝ้าระวังการทุจริต รวมถึงการคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส การปฏิรูประบบการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาชญากรรมและความปลอดภัยสาธารณะ โดยเพิ่มบทลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดและผู้ละเลยหน้าที่ การส่งเสริมธรรมาภิบาลในภาคเอกชนและวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น วิศวกร สถาปนิก และผู้ประกอบการด้านการก่อสร้าง และที่สำคัญ



คือ การปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์และความโปร่งใสผ่านระบบการศึกษา เพื่อเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม "ใครๆ เขาก็ทำกัน" ไปสู่วัฒนธรรมแห่งความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคม

### แนวโน้มบทบาททางการเมืองในการต่อต้านคอร์รัปชัน

การต่อต้านคอร์รัปชันมีความเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับความมั่นคงของประเทศและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและความปลอดภัยสาธารณะ คอร์รัปชันไม่เพียงแต่บั่นทอนความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อรัฐ แต่ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ในมิติทางการเมือง การปฏิรูปองค์กรอิสระและการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้ตรวจราชการเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตทางการเมืองและการถ่วงดุลอำนาจในสังคมไทย การได้มาซึ่งกรรมการองค์กรอิสระที่ต้องผ่านความเห็นชอบจากนักกฎหมายในสภานั้น แม้จะมีเจตนารมณ์เพื่อสร้างการตรวจสอบและถ่วงดุล แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า อาจนำไปสู่การแทรกแซงและการสร้างอิทธิพลทางการเมือง

โคกนาฏกรรมตึกถล่มในประเทศไทยไม่เพียงคร่าชีวิตผู้คน แต่ยังเผยให้เห็นรอยร้าวลึกในสังคมที่ล่องลอยระหว่าง **"การคอร์รัปชันเชิงระบบ"** และ **"ความมั่งคั่งของผู้รับผิดชอบ"** ความสูญเสียเหล่านี้ไม่ใช่เพียงอุบัติเหตุ แต่เป็นผลพวงจากการละเลยและการทุจริตที่ฝังรากลึกในระบบ การแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องปฏิรูปเชิงโครงสร้างควบคู่กับการหล่อหลอมวัฒนธรรมแห่งความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ในมิติความมั่นคงและการเมือง การต่อต้านคอร์รัปชันไม่ใช่เพียงประเด็นศีลธรรมหรือกฎหมาย แต่เป็นหัวใจสำคัญในการฟื้นฟูศรัทธาของประชาชนต่อสถาบันทางการเมืองและการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

สังคมที่มีธรรมาภิบาลและความยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้ ต้องวางรากฐานบนระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและเป็นอิสระอย่างแท้จริง **กระบวนการปราบปรามการทุจริตต้องมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ มิใช่เพียงการเริ่มต้นกระบวนการแล้วปล่อยให้เงียบหายหรือล่องลอยจนคดีหมดอายุความ** เฉกเช่นบทเรียนราคาแพงจากโคกนาฏกรรมที่ผ่านมา หากเราไม่เร่งสานต่อการปฏิรูปอย่างจริงจัง ความสูญเสียเหล่านี้จะย้อนกลับมาเยือนเราอีกครั้ง โดยที่ไม่มีใครต้องรับผิดชอบอย่างแท้จริง

พ.อ.หญิง จันทิรา นาคบุญนำ

อจ.กก.กกม.สมย.วทบ.

### เอกสารอ้างอิง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
2. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561
3. พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
4. ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index) โดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ
5. รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง "การปฏิรูปองค์กรอิสระในประเทศไทย: บทเรียนและแนวทางสู่ความยั่งยืน" โดยสถาบันพระปกเกล้า
6. PPTV HD 36 Live ทันข่าวสุดสัปดาห์องค์กรต่อต้านคอร์รัปชันฯ หัวข้อเรื่อง "เปิดข้อพิรุณ อาคารตง.ถล่ม 30 มีนาคม 68" สืบค้นได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=f6N5nc5S1vs>
7. รายงานการสอบสวนเหตุการณ์ตึกถล่มในประเทศไทย โดยกรมโยธาธิการและผังเมือง กรณีตึกสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินถล่มจากเหตุการณ์แผ่นดินไหว เมื่อ 28 มีนาคม 2568